

Nordisk næringspolitisk samarbejdsprogram

2006–2010

Nordisk næringspolitisk samarbejdsprogram 2006–2010

ANP 2006:705

© Nordisk Ministerråd, København 2006

ISBN 92-893-1279-3

Tryk: Ekspresen Tryk & Kopicenter

Oplag: 300

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene i den nordiske miljøsvanemærkeordning.

Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order. Flere publikationer på

www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske erhvervspolitiske samarbejde

Det nordiske erhvervspolitiske samarbejde omfatter erhvervsudvikling, herunder forbedring af de nordiske landes konkurrenceevne, industriel forskning og udvikling, tekniske normer og kontrolmekanismer. De nordiske erhvervsministre leder arbejdet. Nordisk embedsmandskomité for erhvervspolitisk samarbejde forbereder og tilrettelægger ministrenes arbejde.

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er et af de ældste og mest omfattende regionale samarbejder i verden. Det omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland. Samarbejdet styrker samhørigheden mellem de nordiske lande med respekt for de nationale forskelle og ligheder. Det øger mulighederne for at hævde Nordens interesser i omverdenen og fremme det gode naboskab.

Samarbejdet blev formaliseret i 1952 med *Nordisk Råds* oprettelse som forum for parlamentarikerne og regeringerne i de nordiske lande. I 1962 underskrev de nordiske lande Helsingforsaftalen, som siden har været den grundlæggende ramme for det nordiske samarbejde. I 1971 blev *Nordisk Ministerråd* oprettet som det formelle forum til at varetage samarbejdet mellem de nordiske regeringer og de politiske ledelser i de selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland.

Indholdsfortegnelse

Del I: Baggrund og visioner for det nordiske næringspolitiske samarbejde	7
1. Baggrund	7
2. Vision for det nordiske næringspolitiske samarbejde	9
Del II: Globalisering og den nordiske respons	11
3. Globaliseringens udfordringer	11
4. Det nordiske næringspolitiske samarbejdes svar på globaliseringen	12
Del III: Indsatsområder og tværgående temaer i det næringspolitiske samarbejdsprogram 2006-2010	15
5. Indsatsområder	15
5.1. Grænsehindringer i Norden	15
5.2. Innovation	16
5.3 Nordisk samarbejde mellem nationale næringsfremmeaktører	17
5.4 Næringspolitisk samarbejde med internationale organisationer i regionen	19
6. Tværgående temaer	19
6.1 Samarbejde i Østersøregionen og Nordatlanten	19
6.2 Koordinering af nordisk samarbejde med betydning for næringslivet	20
Del IV – Implementering af næringspolitisk samarbejdsprogram 2006–2010	23
Programansvar og implementering	23
Nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010	25
Prioritetsområde 1: Nationell nytta och global excellence!	25
Prioritetsområde 2: Mot ett gränslöst nordiskt innovationssystem!	27
Prioritetsområde 3: Nordisk synergi i kreativa nätverk och klusterbildningar!	29
Den samlade bilden	31

Del I: Baggrund og visioner for det nordiske næringspolitiske samarbejde

1. Baggrund

Det nordiske næringspolitiske samarbejde fokuserer på at udvikle rammevilkårene for nordisk næringsliv. I de senere år har samarbejdet især drejet sig om at udvikle Norden som én sammenhængende grænseløs næringsregion og om at samarbejde om forskning, udvikling og innovation.

Relanceringen af Lissabon-målsætningerne indebærer, at de nordiske lande også i de kommende år vil have stor fokus på vilkårene for forskning, udvikling, innovation og på næringsudvikling generelt. Det skal naturligvis afspejles i det nordiske næringspolitiske samarbejde.

EU's strategi for vækst og jobskabelse (relancering af Lissabon-strategien)

Europa skal være et mere tiltrækkende sted at investere og arbejde

- Det indre marked skal færdiggøres.
- Der skal sikres åbne og konkurrenceprægede markeder både inden og uden for Europa: Statsstøtten skal omlægges, der skal skabes et gunstigt erhvervsklima for SMV, adgang til markeder i tredjelande og den europæiske og nationale regulering skal forenkles.
- Reguleringen på europæisk og nationalt plan skal forenkles.
- Den europæiske infrastruktur skal udvides og forbedres.
- Der skal arbejdes videre med et EF-patent og et konsolideret selskabsskattegrundlag.

Viden og nyskabelse for vækst

- 3 % af BNP til investering i forskning og udvikling.
- Fremme anvendelsen af informationsteknologi (IT).
- Fremme udviklingen af innovationspoler.
- Teknologiske initiativer via offentlig-private partnerskaber.
- Fremme økologiske nyskabelser.
- Offentlige og private partnerskaber, som kan bidrage til et stærkt europæisk erhvervsgrundlag.
- Kommissionen foreslår et europæisk teknologisk institut med henblik på at tiltrække tænkere, tanker og virksomheder.

Flere og bedre jobs

- Flere mennesker i beskæftigelse.
- Arbejdstagere og virksomheder skal i højere grad kunne tilpasse sig, og arbejdsmarkedene skal gøres mere fleksible.
- Der skal investeres mere i menneskelige ressourcer.

Kilde: Pressemeddelelse fra Kommissionen IP/05/130 02/02/2005

De nordiske næringspolitiske samarbejdsprogrammer er flerårige og udgør rammen om det næringspolitiske samarbejde. Nærværende program afløser Det Næringspolitiske Samarbejdsprogram 2002–2005. Det beskriver overordnede indsatsområder og tiltag i perioden 2006–2010. Inden for perioden kan der imidlertid opstå behov for at tage nye problemstillinger op, og programmet er derfor udformet så fleksibelt, at der inden for programmets rammer er mulighed for at beslutte andre prioriteringer, ligesom de skiftende formandskaber kan gennemføre særlige indsatser og supplerende aktiviteter.

Samarbejdsprogrammet bygger på princippet om nordisk nytte, som indebærer, at landene gennem samarbejdet skal opnå mere, end hvad

landene kan opnå hver for sig. Samarbejdsprogrammet bygger desuden på strategien ”Bæredygtig Udvikling – En ny kurs for Norden 2005–2008”, der slår fast, at de nordiske lande skal fremme overgangen til en mere bæredygtig udvikling, hvor økonomisk vækst i højere grad end nu er afkoblet øget miljøbelastning.

Programmet beskriver en række indsatsområder (grænsehindringer i Norden, innovation, samarbejde mellem nationale næringsfremmeaktører og næringspolitisk samarbejde med internationale organisationer i regionen). Herudover er der to temaer (regionalt samarbejde og koordinering af nordisk samarbejde med betydning for næringslivet), der går på tværs af indsatsområderne, og som skal søges tilgodeset ved gennemførelsen af indsatserne.

2. Vision for det nordiske næringspolitiske samarbejde

Norden skal fastholdes og videreudvikles som en førende region i verden hvad angår konkurrencekraft og økonomisk vækst. Det nordiske næringspolitiske samarbejde skal skabe en åben nordisk region med internationalt attraktive rammevilkår.

Det næringspolitiske samarbejde tager udgangspunkt i den kendsgerning, at de nordiske virksomheder oplever ’Norden som et hjemmemarked’. Det indebærer, at virksomhederne skal have let adgang til fælles udnyttelse af arbejdskraft, kompetencer, forskningsressourcer, innovation, kvalificerede virksomhedstjenester og strategiske netværk. Det skal bl.a. ske ved at udvikle Norden til en grænseløs region og en fælles attraktiv resourcebase for virksomheder.

Del II: Globalisering og den nordiske respons

3. Globaliseringens udfordringer

Globalisering er en stor politisk og økonomisk udfordring for hele Norden, herunder ikke mindst de selvstyrende områder og Vestnorden. Hvordan udvikler vi en nordisk konkurrencekraft, der kan skabe og fastholde arbejdspladser i Norden? Hvordan kan vi fastholde og videreudvikle Norden som en attraktiv region for virksomhedsetablering og bosætning?

Globaliseringen kommer til udtryk som en stadigt stigende international konkurrence om produktionsfaktorer (kapital, arbejdskraft, råvarer og ikke mindst viden) på den ene side og om markeder på den anden side. Som en konsekvens af denne konkurrence vil den internationale arbejdsdeling fortsat ændres. Denne proces understøttes af de politiske bestræbelser på at nedbryde grænserne for varer og tjenesteydelser, arbejdskraft og kapital både i nordisk regi, i EU's Indre Marked samt i WTO regi.

Globaliseringen er en mulighed og en udfordring for de nordiske lande.

Globaliseringen åbner nye muligheder for næringslivet. Virksomhederne får adgang til nye markeder, mulighed for at købe billigere fra udlandet. Globalisering indebærer også muligheder for at tilrettelægge produktionen mere optimalt, ligesom menneskelige ressourcer kan udnyttes på tværs af tid og sted.

Disse muligheder kan udnyttes, hvis vi forstår at håndtere udfordringerne. Udfordringer som måske er større i de nordiske lande end i visse andre lande. Små og mellemstore virksomheder (som Norden sammenlignet med en række andre lande har relativt flere af) har i mange år haft en konkurrencefordel ved at være fleksible og omstillingsdygtige. De har været – og er – tæt på deres markeder og har kunnet omsætte kundebehov til nye produkter og processer. Denne styrke er fortsat vigtig og skal videreudvikles, men virksomhedsstørrelse og volumen er i stigende grad vigtig for virksomhedernes egen vidensopbygning og dermed deres evne til at udvikle nye produkter hurtigt nok til at opnå succes på markederne. Det er derfor nødvendigt at sikre de mange små og mellemstore nordiske virksomheder de bedst mulige rammevilkår, herunder ikke mindst de bedst mulige forhold for adgang til viden.

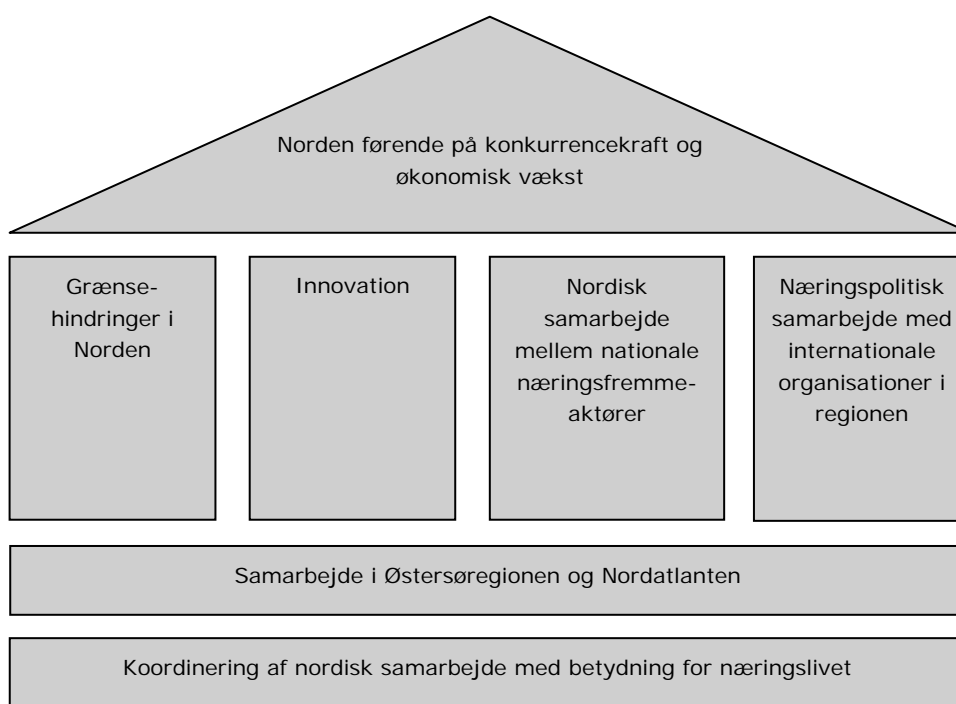
Næringspolitik er et af de centrale politiske områder, når samfundene skal tilpasses globaliseringens vilkår.

4. Det nordiske næringspolitiske samarbejdes svar på globaliseringen

Det Nordiske Næringspolitiske Samarbejdsprogram 2006-2010 adresserer nogle af de vigtigste udfordringer for de nordiske landes konkurrencekraft, der følger af *globaliseringen*.

Samarbejdsprogrammet beskriver en række indsatsområder, der er centrale i arbejdet med at skabe optimale rammebetingelser for det nordiske næringsliv. Programmet er opdelt i henholdsvis specifikke indsatsområder (grænsehindringer, innovation, samarbejde mellem nationale næringsfremmeaktører og næringspolitisk samarbejde med internationale organisationer i regionen) og to tværgående temaer (regionalt samarbejde og koordinering af nordisk samarbejde med betydning for næringslivet), der søges tilgodeset ved gennemførelsen af indsatsområderne.

Figur 4.1: Nordisk næringspolitisk samarbejde 2006–2010

Det nordiske samarbejde omfatter mange forhold, der har betydning for det nordiske næringsliv, men som rækker ud over næringsministrenes ansvarsområde og ind i andre ministres faglige områder. Det hænger sammen med, at næringslivets rammebetingelser er sammensat af en lang række forhold inden for og på tværs af mange forskellige ministerråd: forskning, uddannelse, miljø, energi, regional, arbejdsmarked mv. Der er derfor behov for – på et overordnet niveau – at medvirke til, at aktiviteter

på andre ministerrådsområder styrker rammebetingelserne for det nordiske næringsliv.

Samarbejdsprogrammet danner den overordnede ramme og den røde tråd for indsatserne frem til 2010. Samarbejdsprogrammet vil blive suppleret med emner fra de årlige formandskabsprogrammer, ligesom der er mulighed for inden for samarbejdsprogrammets rammer at tage andre aktuelle emner op.

Indsatsområder og tværgående temaer beskrives i del III.

Del III: Indsatsområder og tværgående temaer i det næringspolitiske samarbejdsprogram 2006-2010

5. Indsatsområder

5.1. Grænsehindringer i Norden

Det nordiske næringspolitiske samarbejde skal medvirke til fjernelse af grænsehindringer og handelsbarrierer, idet en åben nordisk region er essentiel for fremme af økonomisk integration og vækst i Norden.

Der skal i den kommende periode sættes ind på at intensivere indsatsen for at fjerne grænsehindringer for næringslivet i Norden. En målrettet indsats for fjernelse af grænsehindringer er afgørende for at opfylde målsætningen om en åben nordisk region. Indsatsen skal bygge på det igangværende arbejde.

De nordiske næringsministre besluttede i 2004 at koncentrere grænsehindringsarbejdet om venturekapitalmarkedet og byggeområdet.

Grænsehindringer på venturekapitalmarkedet

På grundlag af en redegørelse om "Riskkapitalmarknadens utmaninger i Norden" er arbejdet indtil videre koncentreret om:

- Lovgivnings- eller vedtægtsmæssige begrænsninger for at offentlige ventureaktørers investeringer uden for eget land.
- Dobbeltbeskatning af investeringer.
- Oplysning og uddannelse om risikokapital, herunder udveksling af information gennem netværk og andre fora. Forbedring af branchens (risikokapitalaktørernes) rygte med fokus på kompetence.

Grænsehindringer på byggeområdet

Bygge- og boligministrene har igangsat et arbejde "Øket utbytte innenfor byggesektoren mellom de nordiske landene og mellom Norden, Baltikum og Polen". Næringsministerrådet vil deltage i dette arbejde.

Arbejdet med at fjerne grænsehindre er en løbende proces. Hver gang et land udarbejder en ny lov eller regel, er der risiko for, at der skabes en ny grænsehindring. Arbejdet med fjernelse af grænsehindre må derfor også omfatte forebyggelse af dannelsen af nye grænsehindre i forbindelse med udformningen af nye regler, ordninger mv. Et vigtigt element i den forbindelse er en ensartet implementering af EU direktiver.

Næringssektoren må – for at bidrage til at fjerne grænsehindre i Norden – indlede samarbejde med andre relevante ministerråd.

Tiltag for programperioden 2006–2010:

- Fortsætte aktiviteterne vedrørende fjernelse af grænsehindre, herunder venturekapital og byggevareområdet.
- Identificere og igangsætte arbejde med at fjerne andre grænsehindre.
- Fokuserer på ikke at skabe nye grænsehindre i Norden, når der udformes nye regler, ordninger mv. nationalt og internationalt.
- Videreføre igangsatte aktiviteter til øget samarbejde og markedsintegration i Østersøregionen.

5.2. Innovation

Det nordiske næringspolitiske samarbejde skal – gennem et systematisk og proaktivt samarbejde mellem de nationale innovationssystemer – bidrage til, at Norden udgør et innovationsmiljø, som hører til blandt de førende i verden.

Innovation har en fremtrædende rolle i næringspolitikken. De nordiske lande skal leve af videnudvikling og innovation. Det er derfor af stor betydning, at der skabes miljøer, der fremmer nytænkning, entreprenørskab, produkt- og processinnovationer samt kreative læringsprocesser, og hvor nordiske styrker inden for kundeorienteret og brugerdrevet innovation fremmes.

De nordiske næringsministre vedtog i 2004 Det Innovationspolitiske Samarbejdsprogram 2005–2010, der præsenterer en række visioner og indsatsområder for den nordiske innovationspolitik. Den overordnede målsætning er at skabe et førende innovationsmiljø, der kan udgøre fundamentet for en gunstig nærings- og samfundsudvikling.

Samarbejdsprogrammet beskriver en række aktiviteter, der skal bidrage til opfyldelse af visionen, herunder nedsættelse af arbejdsgrupper, tilvejebringelse af risikokapital, rådgivningstilbud til virksomhedsdrivende, netværks- og clusterdannelse etc.

Det innovationspolitiske samarbejdsprogram

Den overordnede vision er, at Norden skal blive en internationalt ledende vækst- og innovationsregion. Målsætningerne er samlet i tre prioriterede område:

- Tværnationalt samarbejde på det strategiske samarbejdsniveau for at udvikle en gensidig læringsproces, som fremmer en mere innovativ innovationspolitik i de nordiske lande.
- Øget grænseoverskridende samspil mellem de operative nationale innovationssystemer for at skabe større muligheder for virksomheder og andre vigtige 'innovationsaktører' for at udnytte et bredere spektrum af finansielle ressourcer, kontaktnet og viden, – uanset hvor i Norden man har 'hjemmebase'.
- Profilerede 'spydspidssatsninger' på virksomhedsnetværk (opbygget omkring produkter, temaer, geografiske clustre eller innovative ideer) for at tydeliggøre de positive synergieffekter ved et resultatorienteret nordisk samarbejde

Udover den indsats, der er indeholdt i Det innovationspolitiske Samarbejdsprogram skal en særlig opmærksomhed rettes mod fremme af brugerdrevet innovation i Norden. Brugerdrevet innovation er udtryk for det innovationsarbejde, som foregår i virksomhederne i samspil mellem virksomheder, kunder, leverandører og den øvrige omverden. Denne form for innovation udgør en meget stor del af nordiske virksomhedernes udviklingsindsats, og der er brug for at udvikle mere viden om, hvordan virksomhederne bedst tager systematisk hånd om brugerdrevet innovation.

Tiltag i programperioden 2006–2010:

- Gennemføre Det Innovationspolitiske Samarbejdsprogram.
- Fastholde og videreudvikle brugerdrevet innovation som en nordisk kernekompetence.

5.3 Nordisk samarbejde mellem nationale næringsfremmeaktører

Med henblik på at øge kvaliteten og omkostningseffektiviteten i varetagelsen af nationale myndighedsopgaver og offentlig erhvervsservice skal samarbejdet mellem nationale myndigheder og institutioner udvides.

De nordiske lande og økonomier er små i sammenligning med mange af de lande, som vi konkurrerer med. Det kan i den forbindelse være vanskeligt for hvert land at bære institutioner inden for forskellige områder af næringssservice. Institutioner, der kan leve op til de krav, der følger af globaliseringen og den teknologiske udvikling.

Det nordiske næringspolitiske samarbejde omfatter derfor en indsats for øget samarbejde mellem myndigheder og – ikke mindst – næringsserviceinstitutioner.

På patentområdet har de nordiske næringsministre således besluttet at undersøge mulighederne for etablering af en fælles nordisk PCT-myndighed.

Også på standardiseringsområdet er der taget initiativ til undersøgelse af samarbejdsmulighederne mellem standardiseringsorganerne i de nordiske lande.

En type samarbejde er øget *videndeling* og overførsel af læresætninger og erfaringer imellem de nationale offentlige institutioner på næringsområdet, der arbejder med at skabe gunstige rammebetingelser for næringslivet på nationalt niveau. Øget *arbejdsdeling* er en anden type institutionssamarbejde.

Der skal i perioden arbejdes på at udvikle specialiserede institutioner på næringsområdet for hele Norden. Ved at fremme en specialisering på områder, hvor det enkelte land har særlige styrkepositioner, kan der i hvert af de nordiske lande opnås en række stordriftsfordele og effektivisering.

Fælles nordisk PCT-myndighed

Patentmyndighederne fra de nordiske lande bortset fra Finland har indledt et samarbejde om etablering af en fælles PCT-myndighed. Samarbejdet bygges op omkring en arbejdsdeling mellem de deltagende lande. Formålet er bl.a. at vedligeholde og udvikle lokale kompetencecentre for intellektuel ejendomsret i de nordiske lande.

En fælles PCT-myndighed vil kunne sikre en effektiv, specialiseret patenttjeneste.

Teknologiske serviceinstitutter (GTS, VTT, Sintef etc.) i de nordiske lande er eksempler på institutioner med overlappende aktiviteter og indsatsområder. Der vil under det nordiske næringspolitiske samarbejdsprogram blive opfordret til at undersøge mulighederne for et øget samarbejde imellem dem.

Det kan f.eks. ske ved at der bliver etableret en arbejdsgruppe med repræsentanter fra det teknologiske servicesystem i de nordiske lande. Arbejdsgruppen kan identificere en række egnede samarbejdsområder. Samarbejdet kan tage udgangspunkt i, hvor de nordiske spidskompetencer ligger, således at førerpositioner udnyttes optimalt.

Tiltag for programperioden 2006–2010:

- Opfordring til igangsættelse af et samarbejde (f.eks. i form af en arbejdsgruppe) med repræsentanter fra teknologiske serviceinstitutter i

de nordiske lande. Samarbejdet kan identificere en række egnede samarbejdsområder inden for det teknologiske servicesystem.

- Igangsættelse af samarbejde mellem andre næringsfremmeaktører – bl.a. på baggrund af erfaringerne med den teknologiske service.

5.4 Næringspolitisk samarbejde med internationale organisationer i regionen

Det næringspolitiske samarbejde mellem de internationale organisationer i regionen skal styrkes.

Det er et tværgående tema i samarbejdsprogrammet, at samarbejde og samhandel med de øvrige lande i regionen skal styrkes og udvides. Nordisk Ministerråd har igangsat en række initiativer til styrkelse af samarbejdet i regionen. I samarbejdsprogrammets periode 2006–2010 skal disse initiativer videreudvikles og nye skal udvikles.

I den forbindelse skal der bl.a. tages initiativ til at øge arbejdsdelingen mellem Nordisk Ministerråd og Østersørådet på næringsområdet, således at ugunstige overlap undgås.

I programperioden vil der også blive taget initiativ til at søge at udvikle det næringspolitiske samarbejde med relevante aktører i det nordatlantiske område.

Tiltag for programperioden 2006–2010:

- Tage initiativ til udarbejdelse af et forslag til samarbejde mellem Nordisk Ministerråd og Østersørådet på næringsområdet.
- Tage initiativ til udarbejdelse af et forslag til samarbejde med relevante aktører i det nordatlantiske område.
- Undersøge mulighederne for at finde europæisk finansiering til videreførelse af nordiske initierede projekter (f.eks. ERA-net).

6. Tværgående temaer

6.1 Samarbejde i Østersøregionen og Nordatlanten

Samarbejde og samhandel mellem landene i Østersøregionen og i det nordatlantiske skal styrkes og udvides.

Analysen viser, at der eksisterer et stort uudnyttet potentiale for samhandel i Østersøregionen. Dette forhold sammenholdt med, at udvidelsen af EU aktualiserer behovet for regionalt samarbejde inden for unionen, er baggrunden for, at det næringspolitiske samarbejde i regionen vil blive søgt udvidet og intensiveret.

Nordisk Ministerråd er et centralt organ i østersøsamarbejdet og er sammen med Østersørådet de primære organisationer for regionalt samarbejde i Østersøregionen.

Det er centralt for næringsministrene, at det nordiske samarbejde giver merværdi til EU/EØS-samarbejdet. Med udvidelsen af EU er alle lande i Østersøregionen, bortset fra Rusland, integreret i EU/EØS-samarbejdet, og der arbejdes hen imod at skabe et fælles europæisk økonomisk rum mellem EU og Rusland (CEES). EU/EØS-samarbejdet, herunder aktiviteterne relateret til opfølgningen på relanceringen af Lissabon-strategien, rummer en række muligheder for metaregionale samarbejdskonstellationer. Dette gælder ikke mindst i den Nordlige Dimensions område.

Det er næringsministrenes ambition, at det nordiske næringspolitiske samarbejde fremover i højere grad bidrager til og drager nytte af de samarbejds muligheder, som EU/EØS/CEES-samarbejdet stiller til rådighed med henblik på at styrke regionens konkurrencekraft og økonomiske vækst. Dette hensyn skal så vidt muligt tilgodeses i gennemførelsen af det nordiske næringspolitiske samarbejde.

Northern Dimension Working Group on Innovation

Northern Dimension Working Group on Innovation har til formål at forbedre samarbejdet mellem landene i den nordlige dimensions område på det innovationspolitiske område. Samarbejdet, der omfatter erfaringsudveksling mellem innovationspolitiske aktører, er et eksempel på, at indsatsen kan tilrettelægges således, at såvel faglige mål – innovationspolitik – som tværgående hensyn – øget samarbejde i Østersøregionen – tilgodeses.

Ligesom der er konstateret behov for øget samarbejde i Østersøregionen er der igennem de seneste år også konstateret behov for en styrket nordisk indsats i *Vestnorden og det nordatlantiske område*, herunder udvikling af samarbejdet med Nordens vestlige nabolande. Det er i den forbindelse relevant at søge samarbejde og synergi med de aktiviteter, der foregår i regi af NORA, der i 2005 har formuleret en ny strategi for nærings-samarbejdet i Vestnorden.

6.2 Koordinering af nordisk samarbejde med betydning for næringslivet

Alle grene af det nordiske samarbejde skal bidrage til at skabe gode rammer for næringslivet.

Det næringspolitiske samarbejdsprogram rækker ud over næringsministrenes ansvarsområde og ind i andre ministres faglige områder. Det hænger sammen med, at næringslivets rammebetingelser er betinget af en lang række forhold inden for og på tværs af mange forskellige sektorer: forskning, uddannelse, miljø, skat, arbejdsmarked mv. Det er en del af det

nordiske næringspolitiske samarbejde – bl.a. som opfølgning på Lissabonprocessen – at arbejde for, at andre grene af det nordiske samarbejde også bidrager til udvikling af gode rammevilkår for de nordiske virksomheder.

Det er et tværgående tema i samarbejdsprogrammet, at det nordiske næringspolitiske samarbejde vil se til, at aktiviteter i andre ministerråd kan bidrage til at styrke rammebetingelserne for det nordiske næringsliv.

Dialogforum mellem forskning og næring

For at styrke relationerne mellem forskning og næring har de nordiske forsknings- og næringsministre besluttet, at der årligt skal afholdes et såkaldt dialogforum, hvor forskningssektoren og næringssektoren kan drøfte samarbejdet mellem de to sektorer.

Herudover vil Næringsministerrådet – når der opstår behov for det – rette henvendelse til andre ministerråd med henblik på at søge løsninger på konkrete problemer. Mange grænsehindre er forankret i love og regler, som ikke ligger under næringsministrenes ansvar. Der kan f.eks. være tale om skattelove og arbejdsmarkedsforhold.

Andre ministerråd må involveres, når næringspolitiske spørgsmål skal løses

Et katalog over grænsehindre for næringslivet i Norden (2004) identificerede såvel grænsehindre, som var forankret hos næringsministrene, som grænsehindre, der var forankret hos andre ministre.

Næringsministrene besluttede at oversende kataloget til de øvrige ministerråd med henblik på, at hvert enkelt ministerråd skulle tage sig af de grænsehindre, der var forankret hos dem.

Samstemning af næringspolitikken kræver kendskab til aktiviteterne i de øvrige ministerråd. Næringsministerrådet vil i samarbejde med sekretariatet drøfte, hvorledes næringsministerrådet i højere grad kan blive holdt orienteret om aktiviteterne i andre ministerråd.

Del IV – Implementering af næringspolitisk samarbejdsprogram 2006–2010

Programansvar og implementering

Det nordiske næringsministerråd (MR Næring) har det overordnede politiske ansvar for samarbejdsprogrammet.

Embedsmandskomiteen for næring (EK Næring) og i Nordisk InnovationsCenter (NICE), der finansieres gennem Nordisk Ministerråd, står for implementeringen af samarbejdsprogrammet.

Nordisk InnovationsCenter (NICE) er Nordisk Ministerråds instrument for fremme af et innovativt og videnbaseret nordisk næringsliv.

Nordisk InnovationsCenter skal varetage to hovedopgaver indenfor det nordiske næringssamarbejde:

1. Stimulere til øget innovation i Norden gennem øget samarbejde mellem innovationsaktørerne i landene.
2. Arbejde for Norden som et indre marked og en grænseløs region gennem fjernelse af grænsehindringer og stimulering af øget konkurrence.

NICE er med sin samlede investeringsportefølje på ca. 120 igangværende projekter og netværk (juni 05) aktivt inden for stort set alle strategisk vigtige nordiske næringsudviklingsområder. For tiden er det inden for innovationspolitik, kreative industrier, bioteknologi, fødevarer sikkerhed og byggeri.

Det er forudsætning for NICE's deltagelse i projekter, at mindst tre nordiske lande deltag i projekterne, og at resultatet fremmer nordisk næringsliv.

www.nordicinnovation.net

Samarbejdsprogrammet er retningsgivende for den nordiske næringspolitiske indsats frem til 2010 og indeholder desuden en række forslag til konkrete tiltag. Skiftende formandskaber skal stå for den mere detaljerede planlægning af implementeringen ligesom formandskaberne via deres årlige formandskabsprogram kan iværksætte supplerende aktiviteter.

Programmet gennemføres inden for de budgetrammer, som Nordisk Ministerråd årligt afsætter til næringspolitisk samarbejde.

Sekretariatet udarbejder i begyndelsen af hvert kalenderår en status over gennemførelsen af tiltag under programmet. Status drøftes i EK Næring.

Nordiskt innovationspolitiskt samarbetsprogram 2005–2010

Den övergripande visionen om Norden som internationellt ledande tillväxt- och innovationsregion förutsätter alltså en nordisk kraftsamling inom ett begränsat antal prioriterade fokusområden: (1) övergripande policyformulering, (2) de operativa innovationssystemen samt (3) vissa typer av nordiska nätverkssatsningar. De drivande målsättningarna för kommande nordiska samarbetsinsatser inom dessa tre prioriterade områden kan sammanfattas på följande sätt:

- Att genom ett tvärnationellt samarbete på den *strategiska policynivån* utveckla en ömsesidig lärandeprocess som främjar en mer innovativ innovationspolitik i de nordiska länderna.
- Att genom ökat gränsöverskridande samspel mellan de *operativt inriktade nationella innovationssystemen* skapa större möjligheter för företag och andra viktiga 'innovationsaktörer' att utnyttja ett bredare spektrum av finansiella resurser, kontaktnät och kunnande oavsett var i Norden man har sin 'hemmapas'.
- Att genom *profilerade 'spjutspetsinsatser'* på väl synliga företagsnätverk uppbyggda kring produkter, teman, geografiska kluster eller innovativa idéer tydliggöra de positiva synergieffekterna i ett resultatnriktat nordiskt samarbete.

Prioritetsområde 1: Nationell nytta och global excellence!

Det nordiska samarbetet kring de övergripande strategierna för en effektivare och mer tillväxtfrämjande innovationspolitik bör byggas upp kring olika sätt att lära av varandra. Det handlar här inte i första hand om att genom traditionella studier av olika indikatorer betygsätta de nationella innovationssystemen. Vad som krävs är en bredare, men samtidigt också mer djupgående, nordisk samverkan som är inriktad på genuint *policylärande* snarare än mekaniska jämförelser.

Den centrala frågeställningen är hur de olika nordiska policyansatserna fungerar i praktiken: Vad har de för starka och svaga sidor och vilken typ av ekonomiska resultat inom ramen för en given nationell eller regional kontext tenderar de därmed att generera? Den här samarbetsstrategin, som idag röner ett växande intresse inom det internationella samarbetet

kring utvecklingen av en bättre fungerande innovationspolitik, brukar gå under den talande benämningen *'learning-by-comparing'*.¹

ÄK-Näring skall säkra uppbyggnaden av en systematisk lärandeprocess med fokus på utveckling av strategier och samverkansformer som innan utgången av 2010 erbjuder det nordiska näringslivet en gemensam innovationsmiljö i internationell toppklass. ÄK-näring avgör själv den mera detaljerade inriktningen på arbetet. Dock bör följande övergripande policyområden av stor relevans för den gemensamma nordiska innovationsmiljöns framtida utveckling omfattas av arbetet:

- Främjande av en fungerande nordisk 'innovationskultur'.
- Det handlar här om att se över och om möjlig åstadkomma en bättre samordning av de delar av utbildningspolitiken som syftar till att främja livslångt lärande inom företag och arbetsmarknad samt ökad mobilitet bland studenter, lärare och forskare. Det kan här också handla om insatser för att öka nordbornas kunskaper om betydelsen av entreprenörskap och innovativa företag samt att främja en fördjupad offentlig diskussion kring vikten av kontinuerligt lärande inom dagens och morgondagens samhälle. En viktig ingrediens i en framgångsrik politik i syfte att gynna innovativ näringskultur är också att lyfta fram insikten om potentialen i de icke-forskningsbaserade men i många fall ändå både kreativa och kommersiellt framgångsrika miljöerna inom olika typer av upplevelsenärningar (design, musik, turism etc).
- Etablering och utveckling av gynnsamma samhälleliga ramvillkor för tillväxtgenererande innovationer.
- Fokus bör här t ex gälla utveckling av och nordisk samverkan inom konkurrenspolitiken, olika patentregimer och frågan om lagstiftningen kring immateriella rättigheter, effektivisering och förenkling av viktiga legala och administrativa regelverk, skattfrågor och offentliga system för finansiering av olika delar av de nationella innovationssystemen. En samlande frågeställning i detta sammanhang är naturligtvis den incitamentsstruktur för nyföretagande och privata satsningar (inkl. det så viktiga riskkapitalet) inom ännu föga utvecklade men potentiellt lovande nya produktionsområden.
- Kopplingen mellan forskning och innovationer inom näringsliv och företag. Centrala frågeställningar är här möjligheterna att mer systematiskt sätt och i breda nordiska partnerskap utveckla gemensamma kunskapsplattformar liksom mer långsiktiga 'teknologivisioner' ('technology foresights') inom särskilt utvalda branscher eller produktionsområden. En annan närliggande fråga är de framtida kopplingsmöjligheterna mellan den allt mer avancerade miljöteknologi-forskningen och innovationsmöjligheterna inom delar av det nordiska näringslivet. Andra i detta sammanhang viktiga åtgärdsområden är t ex småföretagens förmåga att ta till sig och

---

¹ Se t ex Lundvall & Tomlinson (2001).

utnyttja ny kunskap/teknologi samt möjligheterna att stödja ett ökat samarbete mellan offentliga forskningsinstitutioner och företag i tvärsektoriella kluster inom olika teknologi- och behovsområden.

Tidsperioden för detta arbete bör primärt vara programperioden 2005–2010. ÄK-NÄring bör rapportera om framsteg vid de årliga nordiska näringsministermötena. Ansvar för nationell vidareföring av förslag till innovationspolitiska strategiändringar eller andra förbättringar i de nordiska ländernas övergripande innovationspolitik föreslås åvila näringsministrarna – dock i nära samarbete med motsvarande företrädare för övriga berörda policyområden.

Prioritetsområde 2: Mot ett gränslöst nordiskt innovationssystem!

På den operativa nivån är Nordens innovationssystem rätt olika i sin uppbyggnad och har därmed också delvis olika utvecklingsförutsättningar. Det här betyder att det varken är möjligt eller ens önskvärt att med tvingande medel pressa fram en mer systematisk harmonisering av de nationella innovationssystemen.

En betydligt bättre metod bygger på att öka insikterna hos de olika nyckelaktörerna om de möjligheter som ett större nordiskt samutnyttjande av de nationella innovationsresurserna skulle kunna ge. Detta medför i sin tur ett ökande tryck mot en frivillig utvecklingsprocess mot förbättrad nordisk samordning av de regelverk och administrativa rutiner som verkar mest hämmande på det gränsöverskridande flödet av aktörer och idéer mellan de olika innovationssystemen.

Ambitionen att sammanlänka de nationella innovationsresurserna till en gemensam 'hemnabas' till gagn för hela för det nordiska näringslivet kräver dock ett aktivt samarbete mellan de operativa delarna av de nordiska innovationssystemen. En väl initierad (stor innovationssystemkompetens på operativ tjänstemannanivå) nordisk 'task force' bör etableras med uppgift att på ett systematiskt sätt kartlägga och utvärdera möjligheterna att inom vissa särskilt utvalda områden reducera hindren för gränsöverskridande integration och ömsesidigt utbyte mellan de nationella innovationssystemen. Det är viktigt att det i denna grupp även ingår representation från de mer analys- och forskningsinriktade delarna av de nationella innovationssystemen.

Ambitionen är vidare att det nordiska innovationssamarbetet blir väl förankrat och konkret knyter an till allianser med de, oftast finansiellt starkare, nationella aktörerna på innovationsområdet som är en förutsättning för att de gemensamt satsade nordiska medlen ska få genomslag och komma till nytta.

För att säkra en hög aktivitetsnivå och långsiktig uthållighet i arbetet krävs även i detta fall någon form av koordinerande sekretariatsresurser. Dessa skulle med fördel kunna kombineras med det NICE-kopplade nätverk som föreslagits ovan, något som skulle möjliggöra synergieffekter även i budgethänseende. Övriga operativa kostnader för samarbetet bör bekostas nationellt av deltagarna.

En expertgrupp bestående av centralt placerade tjänstemän tillsätts med uppdrag att välja ut ett antal nyckelområden där man genom frivilliga justeringar i regelverken kan uppnå mindre inlåsnings effekter, större öppenhet och därmed också ökade möjligheter till positiva synergieffekter och produktiv arbetsfördelning mellan de nationella innovationssystemen.

Den utsedda gruppen skall även komma med förslag till konkreta ändringar i berörda nationella regelsystem och rutiner inom de utvalda områdena. Expertgruppen ansvarar självständigt på basen av sina erfarenheter och kompetens för vilka mer detaljerade sakområden som bör väljas ut för vidare åtgärder. Det ligger dock nära till hands att arbetet med att förbättra utbytet och den ömsesidiga öppenheten mellan de nationella innovationssystemen åtminstone inledningsvis bör fokusera på följande områden:

- Samarbete kring riskkapitalförsörjning i det allra tidigaste nyföretagandeskedet ('*business angels*').
- Kvalificerad rådgivning och kompetensuppbyggnadsstöd för småföretag vid expansion på nya nordiska/internationella marknader.
- Tillgång till andra nordiska länders FoU-resurser för vissa typer av forskare och projekt
- Tillgång till företagsfinansieringsarrangemang inom grannländernas innovationssystem och institutioner.
- Nordisk korsbefruktningsprogram av stora nationella innovations- och näringsutvecklingsprogram.
- Samarbete för att öppna upp vissa serviceformer inom de nationella och regionala inkubatormiljöerna för aktörer i de nordiska grannländerna.
- Bättre möjlighet till gränsöverskridande utnyttjande av offentlig upphandling i syfte att utveckla nya produkter och tekniska tillämpningar av relevans för övergripande politiska mål som t ex miljömässig hållbarhet.
- Samverkan mellan resurser och system för att understödja kommersialisering av forskningsresultat.
- Samverkan kring och utbyte av teknologiprogramresurser.
- Samarbete gällande avskaffande av olika typer av tekniska gränshinder ('*conformity assessment*').

Arbetsgruppens uppgift underlättas av det faktum att en stor del av samarbetet för att öppna upp delar av nationella innovationssystemen för varandra bör kunna handla om ett ökat gränsöverskridande utnyttjande av icke-finansiella resurser.

Expertgruppen har möjlighet att vid behov utse sakkunniga undergrupper för att närmare analysera och ta fram konkreta åtgärdsförslag inom de olika sakområdena. Arbetet inom dessa grupper finansieras om möjligt nationellt.

Den av ministerrådet utsedda expertgruppens arbetsmandat gäller i första hand programperioden 2005–2010. Gruppen avrapporterar fortlöpande sin verksamhet och sina konkreta åtgärdsförslag till ministerrådet (ÅK-näring). Till den del som gruppens förslag leder till nationella beslut om ändrade regler eller lagstiftning bör detta rapporteras av berörda länders näringsministrar till ministerrådet i samband med de årliga ministermötena.

Prioritetsområde 3: Nordisk synergi i kreativa nätverk och klusterbildningar!

Inom det mest 'gräsrotsinriktade' satsningsområdet förutsätter kravet på flexibilitet och hänsyn till de begränsade nordiska resurserna ett arbetsupplägg som ger en stark fokusering av insatserna mot den typ av innovativa nätverk som ger största möjliga 'demonstrations-' eller 'skyltfönstereffekter'. Tanken bakom detta är dels att konkretisera behovet av att öppna upp de nationella innovationssystemen för gränsöverskridande verksamhet, och dels att genom uppmärksamhet utåt uppmuntra nya och för de nordiska ländernas tillväxt viktiga gränsöverskridande samverkansinitiativ. Den här typen samverkansprojekt klargör också det egenvärde som faktiskt finns i ett aktivt, konkret och – inte minst – resultatinkriktat nordiskt samarbete

Ett lämpligt drivande centrum för detta viktiga arbete är NICE. Det nordiska innovationscentret är redan idag en aktiv och framgångsrik brobyggare i flera tvärnordiska nätverks- och utvecklingsprojekt med basen i företag, innovatörer, forskare, riskkapitalister och marknadsexperts. Projekten och nätverken har under senare år bl a fokuserat på entreprenörskap, kopplingen mellan forskningsresurser och småföretag, högteknologi-avknoppningar inom nordiskt näringsliv, uppbyggnad och funktionssätt hos regionala innovationskluster samt nordiska nätverk inom kreativa näringar och produktområden (musik, underhållning, turism). Aktuella projekt och nätverk under uppbyggnad eller med stor framtida nordisk potential gäller även hälso- och sjukvårdssektorn samt ekologiskt hållbar livsmedels- och energiproduktion. Till denna grupp hör även betydande nordiska samverkansmöjligheter kring etablerade nationella kluster med

fokus på t ex integrerade kommunikationssystem (tele-com, fordon, shipping, flyg, intermodal logistik) och skog/trä/papper samt bio-tech.

Den verksamhet som innovationscentrets bedriver har på ett konkret sätt tydliggjort inte bara den nationella nyttan, utan även den europeiska potentialen, i ett aktivt och målinriktat nordiskt samarbete kring nyskapande produkt- och företagsutvecklingsprojekt. Inom området livsmedelskvalitet och -säkerhet har ett av NICE initierat samnordiskt projekt med aktörer från livsmedelsindustri och relevanta spetsforskningsmiljöer sålunda lyckats dra till sig samarbetspartner och betydande finansiella resurser från – förutom Norden – hela 13 länder runt om i Europa. Här handlat det alltså inte bara om en tydlig demonstration av det nordiska samarbetets konkreta mervärde för de inblandade aktörerna. Strategiskt utvalda och väl genomförda samnordiska projekt skapar alltså även större synlighet och attraktivitet på betydligt bredare och mer resurstarka internationella arenor.

NICE bör fortsätta med att utveckla, och med hjälp av nationell och EU-finansiering även expandera, denna typ av innovativa 'gräsrotsprojekt'. Detta gäller särskilt den typ av samverkansprojekt som ger ovan nämnda 'demonstrationseffekt' – inte minst på EU-nivån. Projektaktiviteten bör dock på ett tydligt sätt struktureras kring följande typer av nordiska innovationsnätverk:

- Geografiska klusterbildningar i nordiska gränsregioner (t ex Öresund, Västnorden med kopplingar till Danmark/Norge/Skottland, Uleåborg/Umeå-Luleå, Sthlm/Uppsala-Åbo/H:fors-St. Petersburg/Tallinn, Nordkalotten-Nordvästra Ryssland).
- Företags- och forskningsnätverk kring teknologi- och forskningstunga innovationsprojekt (t ex inom IT-sektorn, bio-tech, fiskodling etc).
- Företags- och kompetensnätverk kring produktionsområden vilka inte är utpräglat beroende av naturvetenskapligt-tekniska forskningsinsatser (t ex maritima transporter och vissa typer av råvarubaserad industri).
- Företags- och kompetensnätverk kring projekt inom s.k. kreativa produktutvecklingsområden (t ex design, mode, underhållning och musik).

Förutom samarbetsprojekt med klar inriktning på olika typer av produktionsområden och geografiska miljöer, är det enligt ministerrådets uppfattning viktigt att NICE även engagerar sig i projekt vilka oberoende härav bidrar till att utvecklar de nordiska företagens innovationsförmåga – t ex nätverk kring bättre utnyttjande av intellektuellt kapital och kvinnor i ledningen av företag.

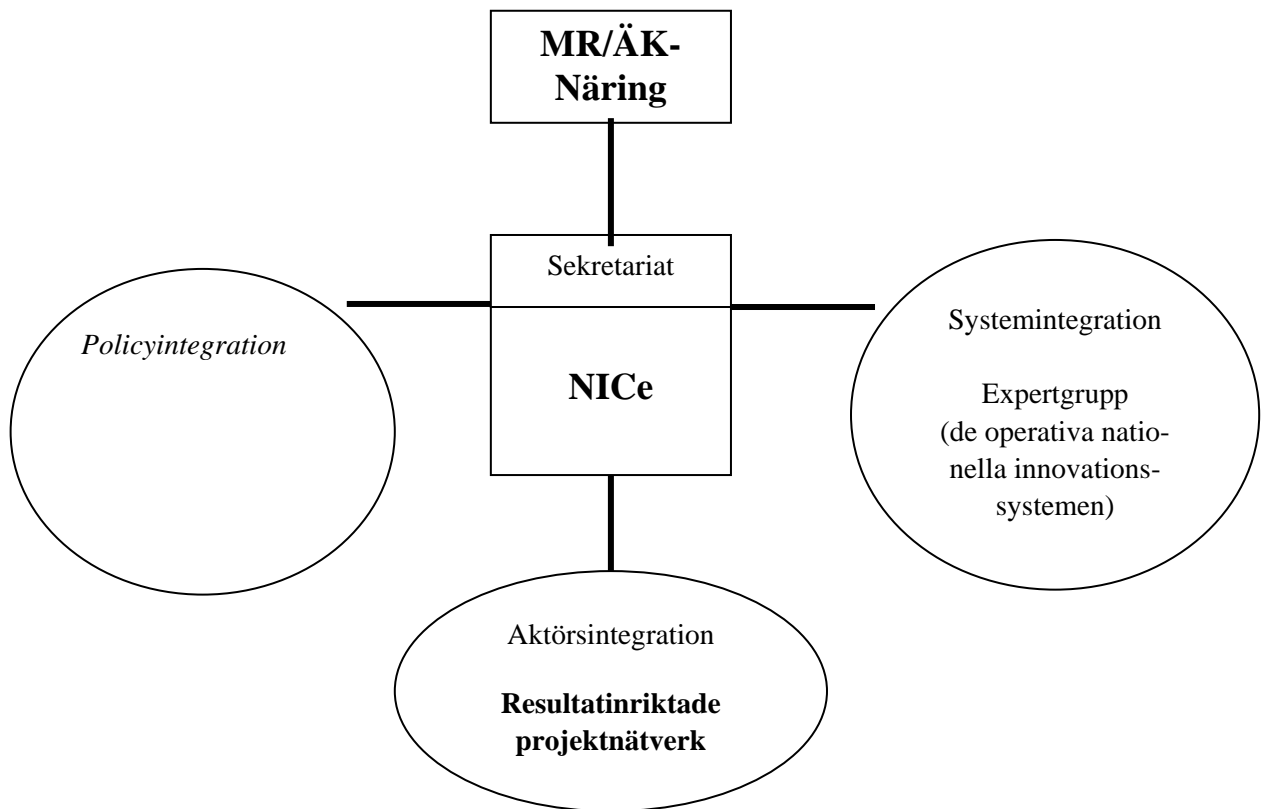
Finansieringen av aktiviteterna sker enligt nuvarande modell – alltså med NICE's egna nordiska budgetresurser i kombination med de inblandade parternas egna satsningar, samt i vissa fall även med tillskott från

andra internationella källor (EU/EES). NICE rapporterar resultaten av sin projektverksamhet till ÄK-näring.

Den samlade bilden

Det samlade förslaget till åtgärder av näringsministerrådet i syfte att starta upp en process som fram till 2010 kan erbjuda näringslivet i de nordiska länderna en innovationsmiljö som hör till de främsta i världen framgår av nedanstående figur:

Figur 1: Sammanfattning av det innovationspolitiska programets åtgärdsstruktur

Jämfört med nuvarande innovationspolitiska samarbete inom den nordiska näringssektorn innebär förslaget en introduktion av två nya tyngdpunktsområden: policy- respektive systemintegration. Förslaget ger vidare en tydligare övergripande samarbetsstruktur där en synergiskapande samordning mellan de olika tyngdpunktsområdena och insatserna lättare kan uppnås.

Strukturen med tre sammanhängande insatsområden öppnar slutligen också upp för ett mer genomtänkt och systematiskt genomfört tvärsektorriellt samarbetet kring innovations- och tillväxtpolitiken i Norden.